



## Teachers' Opinions about 'Contemporary Turkish and World History' Curriculum\*

Tuba ŞENGÜL BİRCAN\*\* M. Ahmet TOKDEMİR\*\*\*

**ABSTRACT.** The course of 'Contemporary Turkish and World History' is prepared to provide information about improvements in Turkey and World history since 19<sup>th</sup> century till current time, to teach Turkey's position in world's 20<sup>th</sup> century history events. Also it aims to teach students to be sensitive and conscious about national history and culture, to develop students' communication, intellectual and social skills. In this study we interviewed with history teachers about 'Contemporary Turkish and World History' course. Because it is believed that utilizing the experiences of teachers and probing the applicability of the course program will provide the effective learning of the course. The data is obtained from 20 (twenty) history teachers who thought the course. A semi-structured interview form was used in this study. Because of the selection principle of easy availability the teachers chosen by limited sample and the study is a qualitative study. Each teacher interview lasted in one hour on average and teacher responses recorded with audio recording device. It has been noted the interviewed history teachers are teaching the Contemporary Turkish and World History courses. At the end of the study we reached the conclusion that the course's curriculum needs to be re- evaluated and the necessary changes should be made. Since there is no previous study in this subject, Contemporary Turkish and World History Course, it makes this study genuine and significant.

**Keywords:** Contemporary Turkish and World History Curriculum, history teachers, interview, program development.

\* A part of this study was presented in "The First International Congress on Education in Curriculum and Instruction", 5-8 October 2011, in Eskisehir-Turkey.

\*\* Res. Assist. Dr., Gazi University Gazi Faculty of Education, Department of History Teaching, Ankara, Turkey. E-mail: tbsengul@gmail.com

\*\*\* Res. Assist. Dr., Gazi University Gazi Faculty of Education, Department of History Teaching, Ankara, Turkey. E-mail: m.ahmettokdemir@gmail.com

## SUMMARY

**Purpose and Significance:** Changes and renovations which started in 2006 and still ongoing in history lessons curricula and textbooks can be considered as a reflection of structural changes in educational system. Development renewal of the education and training programs are a results of a future goal of creating a better quality. Education is a process that must be developed and renovated. The renovations and changes of history lessons in secondary education were an issue of criticism throughout years. Criticism of history classes is considered in this process. The problems were answered as much as possible and the necessary evaluations have been made in the process of preparing the program. One of the criticisms made against history lessons were that lectures not covering the recent events, and not mentioning the new period historical concepts together with a comparison of their influence on the world and on Turkey. This criticism was taken into account and recent history issues were included in the curricula with a new course named Contemporary Turkish and World History. The course curriculum was completed in 2008 and thereafter it has had its place in the general curriculum. The course of 'Contemporary Turkish and World History' is prepared to provide information about improvements in Turkey and World history since 19<sup>th</sup> century till current time, to teach Turkey's position in world's 20<sup>th</sup> century history events. Also it aims to teach students to be sensitive and conscious about national history and culture and develop students' communication, intellectual and social skills. In accordance with these understanding, Contemporary Turkish and World History Course' Curricula:

- agrees that each student is unique as an individual.
- shows sensitivity about students' improvement by shining light on their lives and improve their quality of future.
- keeps in forefront the learning about knowledge, concepts, values and skills.
- encourages students to think, search, question and exchange (discuss) views and opinions
- aims students to grow up biologically and mentally happy and healthy
- cares about respecting universal values by taking the national values as reference
- aims to develop students' spiritual, moral, social and cultural aspects.

- takes care growing up students as ones who know and use their rights and fulfill their responsibilities as individuals.
- allows the students to be sensitive to social problems
- allows the students to use their experiences in the process of learning and provides their interaction with the environment.
- utilizes the variety of learning and teaching methods and techniques in order to reach each and every student.

The programs are results of teamwork. However the success of a program is directly related to overcoming the deficiencies encountered throughout the process and improving the program. During the identification of these deficiencies, the ones who will supply feedback to history education researchers are history teachers. History teachers are the only ones who are going to apply the program and determine the relevancy of the program to the students and the level and themselves. For the applicability of the program and the realization of the program aims and outcomes, the views and experiences of the teachers are crucial for the improvement of the program.

**Method:** In this study we interviewed with history teachers about 'Contemporary Turkish and World History' course. Because it is believed that utilizing the experiences of teachers and probing the applicability of the course program will provide the effective learning of the course. The data has been obtained from 20 (twenty) history teachers who thought the course. A semi-structured interview form was used in this study. Because of the selection principle of easy availability the teachers were chosen by limited sample and the study is a qualitative study. Each teacher interview lasted for an hour on average and teachers' responses have been recorded with an audio recording device. It has been noted the interviewed history teachers are teaching the Contemporary Turkish and World History courses.

**Results:** The results of interviews can be summarized as; history teachers found positive the putting the new course (Contemporary Turkish and World History) in the general curriculum. They said that many of the topics in the course are interesting for themselves and for the students. But, the teachers also expressed that they had not had an adequate education about the course when they were undergraduate or graduate students even though they had some lessons about Turkey and World history in 20<sup>th</sup> century.

***Discussion and Conclusions:*** The teachers had thought that the course's curriculum is very intensive and it contains too much information for this grade of students. The time is limited and it is not possible to teach such an intensive program in such a specified period of time. The teachers also said that, the outcomes of the curricula are not in accordance with activities (taking place in the textbook). The biggest problem which the teachers stated in interviews is that students getting the course of Contemporary Turkish and World History in the grade have no interest in it because of university exam. The teachers said because of the exam students do not give enough interest to the courses. So there are some difficulties about teaching the course. At the end of the study we reached the conclusion that the course's curriculum needs to be re- evaluated and the necessary changes should be made. Since there have not been any other studies in this subject before in this subject, Contemporary Turkish and World History Course, it makes the study more genuine and significant.



## 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri\*

Tuba ŞENGÜL BİRCAN\*\* M. Ahmet TOKDEMİR\*\*\*

**ÖZ.** 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi; öğrencilere 19. yüzyıldan günümüze kadar Türkiye ve dünyada meydana gelen gelişmelere ilişkin bilgi kazandırmak; 20. Yüzyıl dünya tarihi olaylarında Türkiye'nin rolünü anlatmak; öğrencilerin, millî tarih ve kültür konusunda bilinçli ve duyarlı, aynı zamanda dünyadaki farklı kültürlerle etkileşimde bulunabilen, entelektüel ve sosyal becerilere sahip bireyler olarak yetişmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada dersin daha etkili öğrenimini sağlamak, tarih öğretmenlerinin tecrübelerinden yararlanmak ve öğretim programının uygulanabilirliğini sorgulamak amacı ile tarih öğretmenleri ile 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programı üzerine görüşme yapılmıştır. Araştırma, amaçlı örnekleme yoluyla elde edilen 20 (yirmi) kişilik tarih öğretmen grubuyla yapılmış nitel bir çalışma olup, çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen ve uzman görüşleriyle geçerliliği saptanan yarı yapılandırılmış bir görüşme formundan yararlanılmıştır. Öğretmenlerle yapılan her bir görüşme ortalama bir saat sürmüştür, öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplar ses kayıt cihazı yardımı ile kaydedilmiştir. Görüşülen tarih öğretmenlerinin, 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersini yürütüyor olmalarına ve program hakkında bilgilerinin olmasına dikkat edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programının yeniden değerlendirilerek, gerekli değişikliklerin yapılmasının önemli olduğu kanaatine varılmıştır. "Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi" dersine yönelik bir çalışmanın daha önce yapılmaması, çalışmanın önemini artırmakta ve özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

**Anahtar Sözcükler:** Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi öğretim programı, tarih öğretmenleri, görüşme, program geliştirme.

\* Bu çalışmanın bir bölümü 5-8 Ekim 2011 tarihinde Eskişehir'de düzenlenen "Birinci Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi"nde sunulmuştur.

\*\* Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye. E-posta: tbsengul@gmail.com

\*\*\* Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye. E-posta: m.ahmettokdemir@gmail.com

## GİRİŞ

Bireyin kendisini ve çevresini tanıma isteği tarih biliminin temeli olmuştur. Carr'a göre (1994), çağdaş insan daha önce görülmemiş derecede kendi varlığının bilincindedir. Tosh'a göre (1997) tarih, hem geçmişte meydana gelmiş olayları belirtir hem de geçmişin tarihçilerin çalışmalarında yeniden kurulup aktarılmasını ifade eder. İnsanın yeryüzünde görülmesiyle birlikte başlayan tarihi süreç, sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlı bir şekilde gelişen olaylarla akıp gitmekte ve yine insanoğlunun dünyayı terk etmesiyle sona ermektedir. Bu süreç içinde yaşanan olayların tamamı, ister sondan başa doğru, ister baştan sona doğru olsun fark etmez ve sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlı sayısız halkadan oluşan devasa bir zinciri oluşturur (Alkan, 2009).

Thompson'ın "insan geçmişine karşı ilgi duyan ve onun farkında olan tek yaratıktır" yaklaşımı, insanın öğrenmeye olan ilgisini vurgulamaktadır (Akt. Şengül, 2006). Öğrenme isteği bilgiyi, bilginin çoğalması da bölünmeyi beraberinde getirmiştir. Tarih biliminde Eskiçağ, Ortaçağ, Yeni/Yakınçağ olarak gerçekleşen ayrılma, dünyanın büyük bir bölümünde geçerli görülen ve Avrupa eksenli şekillenen 3'lü sistem olarak adlandırılmaktadır (Alkan, 2009). Bu ayrılmanın dışında tarihi olaylar belli alanlara ve bakış açılarına göre; siyasi, askeri, sosyo-kültürel, bölgesel ya da din, kadın, bilim tarihi şeklinde sınıflanabilmektedir. Tarihin bölümlere ayrılması öğrenme ve araştırma çalışmalarına kolaylık getirmesi açısından önemlidir. Bu ayrım tarih öğretiminde de kullanılmakta ve öğrencilere tarih bilgileri daha sistematik bir şekilde sunulmaya çalışılmaktadır. Ülkemizde ilköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri ile başlayan geçmişle tanışma; lisede Tarih I, Tarih II, Atatürk İlkeleri İnkılâp Tarihi ve seçmeli 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersleri kapsamında sürdürülmektedir.

Tarihin farklı alanlara ve konulara yönelik bölünmesi öğrenmeyi kolaylaştırmakla birlikte, bazı eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Dünya tarihinin öğretilmesi bakımından konu ele alındığında batılı ülkelerdeki uygulamaların bir kısmında çok kültürlülüğe, bir kısmında batı medeniyeti ve batı değerlerine vurgu yapıldığını, bir kısmında ise dünyanın bütün bir parça olarak ele alınarak farklı toplum ve coğrafyalardan verilen örneklerle öğretilmeye çalışıldığı görülmektedir (Dunn, 2008). Dünya tarihi öğretiminde farklı yaklaşımlar arasındaki temel ayrılık noktası, muhafazakâr bir bakış açısı ile tarihi ele almak ve tarihi entelektüel bir alan olarak görmekle ilişkilidir. Muhafazakâr bakış açısıyla ele alındığında tarih, iyi vatandaş yetiştirilmede bir araç olarak görülür. Entelektüel açıdan ise tarih, insanlığın deneyimidir ve öğrenciler bu deneyimden faydalanmak suretiyle zamanı ve insanı anlamakla tarihsel düşünme becerilerini geliştirebilirler.

Batı toplumunda dünya tarihinin nasıl öğretileceği ile ilgili tartışmalar yaşanırken, ülkemizde dünya tarihinin öğretilmemesi ve mevcut tarih konularının dünya tarihi ile yeteri kadar ilişkilendirilmeden verilmesi eleştiri konusu olmuştur. Türkiye’de iktidarların icraatlarının, tasarruflarının tarih ve tarih öğretimine etkisini inceleyen Ersanlı (2003), 1990’lı yılların ortalarında yapılan düzenlemeler dikkate alındığında, dünya tarihinin ne zorunlu ne de seçmeli bir ders olarak ufukta görülmemesini ve tarih öğretiminde dünyanın en geniş haliyle bireyin en dar ve özgün nitelikleri arasında bağlantı kurulamamış olmasını eleştirmektedir. Benzer eleştiriler Silier (2003) tarafından da yapılmıştır. Copeaux (1998) çalışmasıyla tarih derslerinin karmaşık bir biçimde Anadolu’nun tarihi, İslam tarihi ve Türklerin tarihini içerdiğini, 1930’lu yıllardan itibaren Kemalist bir yaklaşımla oluşturulan tarih kitaplarının zamanla Türk-İslam sentezli bir bakış açısına doğru kaydığına dikkat çekmektedir. Copeaux’a göre, her iki bakış açısı da Türk kültürünün gözden düşürülmesine tepkileri içeren milliyetçi yaklaşımlardır ve her ikisinde de tarih öğretimi milli kimlik oluşturmayı esas almaktadır.

Cumhuriyetin kurulması ile oluşturulmak istenen modern Türk toplumunda tarih millilik kimliğinin inşası açısından bir araç olarak kullanılmış, Osmanlı Devleti zamanında önem verilmeyen Türk tarihine önem verilmiş; Türk tarihinin araştırılması ve öğretilmesi, Türk milli kimliğinin oluşturulması için olmazsa olmaz bir şart olarak görülmüştür (Şıvgın, 2009). Şengül (2006; 2007) tarafından ele alınan konu, dünden bugüne fikir hayatının tarih ve tarih öğretimine olan etkisi çerçevesinde incelenmiş; milli kimlik oluşturma ve vatandaşlık eğitiminin, tarih eğitiminin amaçları arasında yer aldığına dikkat çekilmiştir.

Tarih öğretiminin amaçları (literatürde tarih eğitiminin amaçları) disiplin içi ve sosyal amaçlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Disiplin içi amaçlar, öğrencilerin tarihçi gibi düşünüp tarihçi gibi çalışmalarına yöneliktir. Sosyal amaçlar ise, öğrenciye demokratik ve eleştirel bakış açısı kazandıracak amaçlar olarak ele alınmakta ve bu amaçlara tarihin eğitimsel amaçları (disiplin dışı amaçları) denmektedir (Dilek, 2002). Günümüzü anlama, ileriye görebilme, ulusal kimlik duygusu geliştirme, eleştirel, empatik ve objektif düşünebilme, ahlaklı ve iyi vatandaş yetiştirme gibi birçok husus tarih öğretiminin sosyal amaçları arasında yer almaktadır (Aslan, 2006). Demircioğlu (2005) tarih öğretiminin amaçlarını ele alırken, iki temel yaklaşımdan bahsetmektedir. Bunlardan ilki tarih öğretimi vatandaşlık ve kimlik aktarımı olarak gören geleneksel yaklaşımdır. İkinci yaklaşım ise öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştiren, bilimsel düşüncelerini sağlayan çağdaş yaklaşımdır.

Pozitivist tarih anlayışına göre tarih, milli kimlik ve karakteri oluşturan temel öğelerden birisidir (Dinç, 2010). Türkiye’de de yaygın olarak

benimsenmiş olan bu görüşte, tarih bilinci ile milli bilinç eşdeğer olarak görülmekte; milli tarihi bilmek tarih bilincine sahip olma anlamı taşımaktadır. Oysaki Dinç'in belirttiği gibi günümüzde tarih bilincinin topluma, toplumun bir kısmına yahut bir kültüre bağlılık olarak kavramsallaştırılması dar bir tanımlamadır (Dinç,2010). Günümüze kadar pek çok dönemde tarih öğretimi milli kimlik ve vatandaşlık bilincinin verilmesi açısından kullanılmıştır. Tarih milli kimliğin inşasında ne kadar önemliyse öğrencilerin geçmişi, bu günü ve geleceği anlaması bakımından da o kadar önemlidir. O halde tarih derslerinin bir yandan kültürel, yerel ve ulusal gelişmeleri ele alması; diğer taraftan ise dünyadaki tüm gelişme, ilerleme ve bunların zaman içindeki serüvenini anlama noktasında bireylere yardımcı olması gerekmektedir (Salter 1989, Akt. Dinç, 2009). Böylece bireylerin yaşadıkları zamanı daha iyi anlama; yerelden evrensele, geçmişten geleceğe, mekân ve zamanı genişletmek suretiyle hayatı daha iyi ve doğru yorumlama imkânı olacaktır. Dünya tarihi öğretimi bunu mümkün kılması ve kolaylaştırması bakımından önemlidir.

Tarih araştırmalarında dünya tarihinin diğer alanlara nazaran daha yeni bir alan olması, bu alanın öğretimi için dünyanın her bölgesinin tarihini bilmenin gerekmesi, bu tarihe ilişkin tek bir anlatı yerine farklı anlatıların bulunması dünya tarihinin öğretilmesindeki sorunlar olarak görülmektedir (Hutton, 2010). Bunun yanında öğretmenlerin dünya tarihi ile ilgili yeterli eğitim alıp almadıkları da bir sorun olarak görülmektedir. Hutton (2010) dünya tarihi öğretimi ile ilgili olarak en önemli sorunun öğretmenlerin ancak bildikleri konuları anlatma yönünde eğilim sergiledikleri noktasında ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

1975 yılında Felsefe Kurumu tarafından düzenlenen 'Türkiye'de Tarih Eğitimi' konulu seminer çalışması (1975) ile 1994 yılında Buca'da düzenlenen 'Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumu' (Özbaran, 1994) ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde tarih eğitimiyle ilgili sorunları gündeme taşıyarak alana katkı sağlamıştır. Bunların dışında Özbaran (1992), Ata (1996), Dilek (2002), Demircioğlu (2005), Safran (2006), Dinç (2010) ...gibi isimler tarih eğitiminin sorunlarına dikkat çeken çalışmalar yapmışlardır. Yapılan tüm çalışmalarda tarih müfredatının çağdaş olmaması, konuların günümüze kadar getirilmemesi, ezbere dönük ders işlenişi gibi ortak eleştiriler dillendirilmiştir. Tarih eğitiminin sorunları ve tarih öğretimi üzerinde gerçekleştirilen program geliştirme çalışmaları ve yenileme sürecinde, tarih dersine karşı yöneltilen eleştiriler dikkate alınarak, imkânlar ölçüsünde sorunlara yanıt aranmış ve program hazırlama sürecinde gerekli değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışmalar akabinde programda yerini alan 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersiyle tarih konularının günümüze kadar getirilmesi sağlanmış, geçmiş ve bu gün arasındaki



kopukluklar giderilmiş, 20. Yüzyıl dünya tarihinin önemli olayları tarih derslerinin konuları içinde yerini almıştır.

20. Yüzyıl dünya tarihinin temel konularını ele alan 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi tarih konularını 2000'li yıllara kadar getirmesi ve küresel sorunlar başlığı altında küresel ısınma, çevre kirliliği, uluslararası terör ve salgın hastalıklar gibi konulara yer verilmesi bakımından Avrupa'daki eşdeğerlerinden daha başarılıdır (Tokdemir, 2011). Bu bağlamda, farklı kültürlerin etkileşimi ve gelişimi diğer bir deyişle küresel iletişim ve ekonomi olarak farklı topluluk ya da milletlerin tarihlerinin bir arada düşünülmesine imkân sağlayacak ana temaların tarihi olarak kabul edilebilecek dünya tarihi konularının tarih derslerindeki payı artmıştır. Böylece öğrencilerin filmlerde, romanlarda, belgesellerde gördüğü/göreceği birçok unsur tarih derslerine girmiş ve babalarının dedelerinin bizzat yaşayıp hatırladıkları olaylar derslerde işlenmeye başlanmıştır. Bu durum, öğrencilerin derste öğrendikleri bilgileri somutlaştırmalarını kolaylaştırmak açısından tarihsel anlamayı pekiştiren bir niteliktedir.

### **'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' Dersi ve Öğretim Programı**

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi öğretim programı 2008 yılında hazırlanmış ve 2009 yılında da ders kitabı tamamlanarak öğrencilere dağıtılmıştır. Bu çalışmalardan önce Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi ile ilgili olarak; tarih konularının ancak 1940'lara kadar gelmesi ve yakın geçmişe değinilmemiş olması ile tarih derslerinin sadece Türkler ve Türkiye bakış açısından verilmesi eleştiri konusu yapılmaktaydı. 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin programdaki yerini almasıyla tarih dersine yıllardır yapılan eleştiriler bir bakıma sonlanmıştı. Bu ders kapsamında I. Dünya Savaşı ile başlayan konular 2000'lere kadar gelmekte ve konular Avrupa-Asya-Afrika-Amerika boyutunda değerlendirilmektedir.

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi ile 19. yüzyıldan günümüze kadar Türkiye ve dünyada meydana gelen gelişmelere ilişkin bilgi kazandırmak; 20. yüzyıl dünya tarihi olaylarında Türkiye'nin rolünü anlatmak; öğrencilerin, milli tarih ve kültür konusunda bilinçli ve duyarlı, aynı zamanda dünyadaki farklı kültürlerle etkileşimde bulunabilen, entelektüel ve sosyal becerilere sahip bireyler olarak yetişmelerini sağlamak amaçlanmaktadır (MEB, 2008:6).

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersiyle aynı zamanda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tarih öğretimine ilişkin aldığı tavsiye kararlarında belirtilen hususların birçoğu karşılanmıştır. Bu kararların dördüncü maddesi müfredat içeriği ile ilişkili olup; tarih öğretimi sırasında ansiklopedik bilgi yerine öğrencilerin kritik etme, düşünebilme, tarafsız olma ve etkilenmeme

yeteneklerini geliştirme önerilmiştir. Ayrıca bu kararlar, Avrupa tarihinde iz bırakan olayların yerel, ulusal ve evrensel düzeylerde, sadece siyasal olarak değil ekonomik, sosyal ve kültürel olarak incelenmesi de öneriler arasında yer almıştır (Avrupa Konseyi, 2001).

Bu tavsiye kararlarına paralel olarak Stradling (2003), 20. yüzyıl tarihi öğretiminde konuların çokluğu, değişik kaynaklarca sunulan bilginin yoğunluğu ve iletişim teknolojisi ile ulaşılan birçok bilgi ve kaynağının iyi elenmesi gerektiği gibi sorunları, önemli sorunlar olarak sıralamış, tarihte "neyi öğretmeliyiz?" sorusunun yanında "nasıl öğretmeliyiz?" sorusuna da cevap vermeye çalışmıştır. Bütün bu çalışmalar ışığında hazırlanan 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programı ve ders kitabı, Türkiye'de tarih öğretimi açısından önemli bir adım olmuştur. Ancak her öğretim programında olduğu gibi, bu program da uygulama sürecinde gözlenecek eksikliklerin düzeltilmesiyle daha faydalı hale getirilecektir. Bu bakımdan programı uygulayan ve dersi öğreten öğretmenlerin programla ilgili görüşleri önem arz etmektedir. Türkiye'de 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi ile ilgili iki tez çalışması yapılmıştır. Erseven (2011) tarafından yapılan çalışmada tarih öğretmenleri 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' ders kitabını öğrenci seviyesine uygunluk ve görselleri açısından da incelenmiştir. Başak (2011) tarafından yapılan çalışmada da tarih öğretmenlerinin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi öğretim programını nasıl değerlendirdikleri sorgulanmıştır. Bu çalışmaların yüksek lisans düzeyinde olması nedeniyle konuyu daha derinlemesine araştırmanın, farklı ve nitelikli çalışmalar sunmanın alanı zenginleştireceği düşünülmektedir.

### **Çalışmanın Amacı**

Çalışmanın amacı; tarih öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak ortaöğretim 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi öğretim programının uygulanabilirliğini dersin amaçları, becerileri, kazanımları, işleniş ve değerlendirilmesi boyutlarında sorgulamaktır.

### **YÖNTEM**

Araştırma, ortaöğretim tarih öğretmenlerinin "Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi" dersi öğretim programıyla ilgili görüşlerini saptamaya yönelik nitel bir çalışmadır. Çalışmada olgu bilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Olgu bilim deseni, bildiğimiz ancak açıklamada bilimsel bulgulara dayalı olarak net söylemler üretmediğimiz olguları, derinlemesine inceleme fırsatı sunan bir desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2005:72).

### Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Punch, 2005). Göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örneklemede araştırılan probleme dair bireylerin çeşitliliğini maksimum düzeyde yansıtabilmek amaçlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmanın evrenini, ortaöğretim kurumlarında çalışan tarih öğretmenleri oluşturmaktadır. Örnekleme ise, Ankara ve Trabzon illerinde sosyo-ekonomik düzeyleri farklı ortaöğretim kurumlarında görev yapan yirmi tarih öğretmenidir. Çalışma, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında uygulanmıştır. Öğretmenlerin özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

**Tablo 1.** Katılımcıların bilgileri

	Katılımcılar	Cinsiyet	Kıdem	Eğitim Durumu	İl
1	Ö <sub>1</sub>	Bay	17	Lisans	Trabzon
2	Ö <sub>2</sub>	Bay	17	Lisans	Ankara
3	Ö <sub>3</sub>	Bayan	17	Lisans	Ankara
4	Ö <sub>4</sub>	Bayan	10	Lisans	Ankara
5	Ö <sub>5</sub>	Bay	6	Y. Lisans	Ankara
6	Ö <sub>6</sub>	Bayan	10	Lisans	Trabzon
7	Ö <sub>7</sub>	Bay	10	Y. Lisans	Trabzon
8	Ö <sub>8</sub>	Bay	12	Lisans	Ankara
9	Ö <sub>9</sub>	Bay	8	Lisans	Trabzon
10	Ö <sub>10</sub>	Bay	6	Y. Lisans	Ankara
11	Ö <sub>11</sub>	Bayan	6	Y. Lisans	Ankara
12	Ö <sub>12</sub>	Bayan	17	Lisans	Ankara
13	Ö <sub>13</sub>	Bay	10	Lisans	Ankara
14	Ö <sub>14</sub>	Bay	10	Lisans	Trabzon
15	Ö <sub>15</sub>	Bayan	8	Y. Lisans	Ankara
16	Ö <sub>16</sub>	Bayan	10	Lisans	Trabzon
17	Ö <sub>17</sub>	Bay	8	Lisans	Trabzon
18	Ö <sub>18</sub>	Bayan	8	Y. Lisans	Ankara
19	Ö <sub>19</sub>	Bayan	8	Lisans	Trabzon
20	Ö <sub>20</sub>	Bay	10	Lisans	Trabzon

Çalışmaya katılan tarih öğretmenlerinin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin öğretimi için kendilerini yeterli görüp görmedikleri önemlidir. Öğretmenlerin konuya ilişkin görüşleri Tablo 2'de verilmiştir.

**Tablo 2.** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersine ilişkin yeterlik durumları

Yeterlik Durumu	Sayı	%
Ders için eğitimim yetersiz.	19	95
Ders için eğitimim yeterli.	1	5

### Veri Toplama Aracı

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu ulusal-uluslararası literatürden yararlanılarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış; üç tarih eğitimi, üç eğitim bilimleri alanında çalışan öğretim üyesi olmak üzere altı alan uzmanı tarafından kapsam geçerliliği yönünden denetlenerek, uygulamaya uygun bulunmuştur. Görüşme formunun anlaşılabilirliğine dikkat edilerek, pilot çalışması yapılmış ve çalışma sonucu elde edilen veriler ışığında görüşme formuna son şekli verilmiştir. Ayrıntılı bir çalışma sonrası oluşturulan görüşme formu, kişisel bilgiler ve görüşme soruları olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Uzman görüşleri çerçevesinde sekiz açık uçlu sorudan oluşan görüşme soruları, uygulama esnasında sondaj soruları ile derinleştirilmiştir. Araştırma verileri analizde kodlanarak, kategorilere ayrılmış ve elde edilen öğretmen görüşlerinden birebir alıntılar yapılarak geçerlilik sağlanmıştır (Patton, 1987).

Her öğretmenle gerçekleştirilen görüşmeler yaklaşık birer saat sürmüş, veriler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından çözümlenmiş, çözümlenmede içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, ham verilerin anlamlandırılarak belli bir çerçeve oluşturulması, düzenlenen kod ve kategorilerin saptanarak somutlaştırılmasıdır. Bu yaklaşım, nitel görüşme verilerinin analizinde sıkça kullanılmaktadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

### BULGULAR

Çalışmada 20 tarih öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile yapılan görüşmelerde 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi öğretim programının uygulanabilirliğine (dersin amaçları, becerileri, kazanımları, işlenişi ve değerlendirilmesi) ilişkin derinlemesine bilgi elde edilmiştir.

Görüşmelere dayalı olarak tarih öğretmenlerinin program hakkındaki değerlendirmeleri sorular kapsamında aşağıda sunulmuştur:

*1- 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' Dersinin Ortaöğretim Programında Yer Alması Konusunda Ne Düşünüyorsunuz?*

Araştırmaya katılan tarih öğretmenleri, 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin ortaöğretim programına girmesini oldukça olumlu bir gelişme olarak görmekte ve hepsi, dersin programa katılmasını yararlı bulduklarını ifade etmektedir. Öğretmenlerin dersin öğretim programına girmesini faydalı bulma nedenleri çeşitlenmektedir. Bu nedenler, Tablo 3'de verilmiştir.

**Tablo 3.** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin ortaöğretim programına girmesiyle ilgili görüşleri

Faydalı Bulma Sebebi	Sayı	%
Öğrencilerin dünyayı tanıması açısından dersi faydalı buluyorum.	18	90
Öğrencilerin 1940'lardan sonraki tarihi gelişmeleri öğrenmesi açısından dersi faydalı buluyorum.	18	90
Öğrencilerin genel kültürüne katkı sağlayacağı için dersi faydalı buluyorum.	7	35
Öğrencilerin Asya, Avrupa, Afrika boyutunda dünyayı değerlendirebilmesi açısından dersi faydalı buluyorum.	4	20
Öğrencilerin <i>dünya kojektüründe</i> Türkiye'yi değerlendirebilmesi açısından dersi faydalı buluyorum.	3	15
Tarih bilincini geliştirmeye katkı sağlayacağı için dersi faydalı buluyorum.	2	10

Birinci soruya yönelik olarak Ö<sub>3</sub> kodlu öğretmen görüşlerini şöyle özetlemiştir: "Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersinin ortaöğretim programında yer alması oldukça faydalı ama aynı ölçüde de geç kalınmış bir uygulamadır. Tarihin günümüze en yakın döneminin programa en son dâhil edilmesi öğretimde yakından uzağa ilkesinin hiçe sayıldığı acı ve çarpıcı bir göstergesidir. Ancak olayı olumlu karşılamak ve zararın neresinden dönülürse kardır diyerek, şu noktadan sonra nasıl eksikliklerin kapatılabileceğini düşünmemiz gerekir. Öğrenciler, bu dersle dünyayı tanyacak, bu da tarih bilinci konusunda önemli bir katkı sağlayacaktır." Diğer bir tarih öğretmeni Ö<sub>10</sub> ise, "Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersinin ortaöğretim programında yer alması olumlu bir gelişmedir. Çağdaşımız olan soydaşlarımızın, komşularımızın ve dünyadaki diğer milletlerin, devletlerin hakkında bilgi edinmek mutluluk verici. Ayrıca genel kültür açısından çok olumlu bir tavır olduğu düşüncesindeyim." demektedir.

**2-Programda Belirtilen 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' Dersinin Amaçları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz? Dersle İlgili Belirlenen Amaçlara Ulaşılabilir mi?**

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin amaçlarına yönelik olarak tarih öğretmenlerinin görüşleri Tablo 4'te verilmiştir.

**Tablo 4.** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin amaçlarına yönelik düşünceleri

Amaçlar	Sayı	%
Dersin amaçlarına ulaşmasında ders saati etkilidir.	20	100
Dersin amaçları doğru belirlenmiş ve hayata geçirilebilir niteliktedir.	17	85
Dersin amaçlarına ulaşmada öğretmen etkilidir.	17	85
Dersin amaçları hayata geçirilemeyecek kadar iddialıdır.	3	15

Tarih öğretmenleri, dersin amaçlarına ulaşmada en etkili unsurun ders süresi olduğu konusunda hem fikirdir. Öğretmenlerin %85'i amaçların doğru belirlenmiş ve hayata geçirilebilir olduğunun ancak öğretmen faktörünün de ders amaçlarına ulaşmada etkili olduğunun altını çizmektedir. Öğretim programı amaçlarının iddialı ve hayata geçirilemeyecek nitelikte olduğunu düşünen öğretmenler ise % 15'i oluşturmaktadır.

Soruya yönelik olarak Ö<sub>7</sub> görüşlerini şöyle özetlemektedir: 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin amaçlarını iyi seçilmiş ve faydalı bulmaktayım. 20. Yüzyılın yanı sıra 21. Yüzyılın temel dinamiklerini de içinde bulunduran böyle bir ders, umut vericidir. Ancak dersin amaçlarına ulaşılmasında öğretmenin etkisi yadsınamaz. Öğretmenin derse amaçları bilerek gelmesi, ders için çalışmalar hazırlaması, öğrencileri derse katması, ders bünyesinde araştırmaların yapılması sadece öğrencilere değil öğretmene de katkı sağlayacaktır. Dersin süresinin de yeterli olması bu noktada önemlidir." Ö<sub>11</sub> ise düşüncelerini şöyle ifade etmektedir: "20. Yüzyılda Türkiye'de ve dünyada meydana gelen gelişmeleri çok yönlü olarak öğrencilerin öğrenmeleri önemli bir husustur. Dersin amaçlarının eski tarih programlarında olduğu gibi ütöpik değil, gerçekleştirilebilir olduğunu görüyorum. Bu sadece ders ve dersin öğretimi açısından değil, programı yapan kişilerin, biz tarih öğretmenlerini anladığını ve bizlere kulak verdiğini göstermesi açısından önemlidir. Ancak yıllardır süren ders saati sıkıntısının da çözülmesi şarttır. Etkinlikli ders isteniyorsa yeterli zaman tanınmalıdır. Bu da amaçları gerçekleştirmede etkilidir." Ö<sub>12</sub> ise "Dersin amaçlarını oldukça iddialı buluyorum. Elimize bilgi bakımından yoğun bir program veriliyor, programa da idealist amaçlar belirliyorlar sonra da öğret diyorlar. Zaman yetersiz, donanım yetersiz, yeniliklerden hızlı haberdar olamıyoruz." diyerek görüşlerini belirtmektedir.

**3- Programda Belirtilen Temel Becerilere ve Tarihsel Düşünme Becerilerine 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' Dersiyle Ulaşılabilir mi? Örneklerle Açıklayınız.**

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi öğretim programına göre temel beceriler; Türkçeyi doğru, etkili ve güzel konuşma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, araştırma-sorgulama, sorun çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, gözlem yapma, değişim ve sürekliliği

algılama, mekân algılama, sosyal katılım şeklinde sıralanmaktadır. Tarihsel düşünme becerileri ise; kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel sorun analizi ve karar verme, tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma şeklindedir.

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programındaki becerilere ulaşıp ulaşılmadığına yönelik soruya tarih öğretmenlerinin verdiği cevaplar Tablo 5'te verilmiştir.

**Tablo 5.** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin beceri kazanımına katkısına yönelik düşünceleri

Beceriler	Sayı	%
Dersin, öğretim programı tarafından belirlenen temel ve tarihsel düşünme becerilerini kazandıracağını düşünüyorum.	17	85
Dersin, öğretim programı tarafından belirlenen temel ve tarihsel düşünme becerilerini kazandıracağını düşünmüyorum.	3	15

Tarih öğretmenlerinin bu konuda dikkat çektiği nokta, daha önceki programların öğretime uygulanabilirliğinin çok olmadığı ama bu programdaki yönergenin uygulanabilir nitelikte olduğu şeklindedir. Tarih dersinde yıllardır sadece bilgi vermenin önemli olduğunu ve bu doğrultuda derslerin işlendiğini söyleyen öğretmenler, beceri öğretiminin tarih eğitimi literatürüne girmesi ile tarih öğretme-öğrenme anlayışının değişeceğini ifade etmektedir. Ayrıca tarih öğretmenleri, 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi ile özellikle tarihsel becerilerin kazandırıldığını, öğrencilerin kronolojik düşünme, tarihsel yorumlama yapma, tarihsel düşünme, empati ve kavrama becerilerini geliştirmeye dönük etkinlikler için gerekli malzemenin ders kitabı tarafından sağlandığını belirtmektedirler.

Konuya yönelik olarak Ö<sub>18</sub> görüşlerini şöyle özetlemektedir: "Konuların kronolojik sıralanması, farklı kaynaklardan yapılan alıntılar, değişik türdeki materyaller (gazete kupürü, resim, afiş, karikatür, fotoğraf, metin...) yakın tarihin farklı açılarından değerlendirilmesi, kişisel özellikleri dikkate alarak öğrencilere konuları öğrenmede farklılıklar sunması açısından yararlı olmaktadır. Öğrenciler, dünü bugünle kıyaslayabilmekte, yaratıcılıklarını kullanarak derse yönelik materyaller hazırlayabilmektedir. Derste kitaptan okumak ve ezberlemek dışında farklı etkinliklere yönelmesi tarihe olan ilgiyi ve öğrenme kolaylığını da beraberinde getirmektedir. Örneğin, programda Afrika konusuna yer verilmesi oldukça dikkat çekicidir. Hint direnişi ve Mahatma Gandhi'nin rolünün ne olduğunun da gazete haberleri ve farklı kaynaklarla sunulması güzel. Bu şekilde öğrenci çok perspektifli bir bakış açısı kazanıyor ve bu da yorum yapabilmesini sağlıyor. Yorum yapan öğrencide kavrama ve empati gelişiyor."

Bir diğer tarih öğretmeni Ö<sub>15</sub> ise, “Bilgi öğretiminden beceri kazanımına geçmeyi yararlı buluyorum. Bu konu gerçekten önemli, yıllarca tarih dersi ezberletilen sıkıcı bir ders oldu ama son dönemde bu hoş olmayan durumu geride bıraktık sanıyorum. Özellikle ‘Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi’ dersi ile önemli bir yol kat edildiğini düşünüyorum. Dersin kitabında bulunan pek çok materyalden yararlanarak ve (yine tekrar ediyorum) ilgili bir öğretmen yönetiminde becerilerin kazandırılmaması mümkün değil. Örneğin bugün derste yer alan NATO’ya Türkiye’nin üyeliğini işlerken, gazetelerden yararlanıyoruz. Resimlerden yararlanıyoruz. Kore savaşı ile ilgili dünya basınında Türkiye hakkında neler söylenmiş öğrenciler de biz de bu ders yoluyla çok şey öğreniyoruz ve öğreneceğiz.” diyerek düşüncelerini ifade etmektedir.

Bu olumlu görüşlere karşın bazı öğretmenler, (Ö<sub>1</sub>, Ö<sub>2</sub> ve Ö<sub>8</sub>) öğrencilerin entelektüel seviyelerinin ve ilgilerinin düşüklüğünü öne sürerek bu becerilere istenilen düzeyde ulaşamadığını belirtmektedir. Olumsuz görüş beyan eden Ö<sub>1</sub>’in ifadesi ile “Dünya olaylarını merak etmeyen bir öğrenci için bu tür kapsamlı konuları tartışmak, öğrenmek önemli gözüküyor.”

**4-Programda Yer Alan Konuların Süre Dağılımı ‘Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi’ Dersinin İşleniş Açısından Uygun mu? Değerlendiriniz.**

‘Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi’ dersi 5 üniteye ayrılmış ve haftada 4 saat olarak planlanmış seçmeli bir derstir. Programdaki konuların süre dağılımlarıyla ilgili görüşme yapılan tarih öğretmenlerinin cevapları Tablo 6’da sunulmuştur.

**Tablo 6:** Öğretmenlerin ‘Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi’ dersinin işleniş açısından ders süresine yönelik değerlendirmeleri

Ders süresi	Sayı	%
Ders süresinin belirlenen amaçlara ulaşmak açısından <b>yetersiz</b> olduğunu düşünüyorum.	18	90
Ders süresinin belirlenen amaçlara ulaşmak açısından <b>yeterli</b> olduğunu düşünüyorum.	2	10

Tarih öğretmenlerinin % 90’ı ders saatinin yetersiz olduğu noktasında birleşmektedir. Sadece iki öğretmen sürenin yeterli olduğundan söz etmişler ve her konuyu aynı ağırlıkta işlemediklerini de eklemişlerdir. Görüşülen öğretmenlerden Ö<sub>2</sub> , “Konuların süre dağılımı yeterli görünüyor ancak çok fazla olayın olması süreyi verimsizleştirebiliyor” ifadesi ile görüşülen öğretmenlerin düşüncelerini yansıtmıştır. Ö<sub>8</sub>, "Ders süresi yeterli değil, programda ve kitapta birçok etkinlik var hepsini bu sürede yapmak mümkün değil" derken; Ö<sub>5</sub>, "Konular çok yoğun, hiçbir şeyi yetiştiremiyorum."



şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Sürenin yetersiz olduğunu düşünen öğretmenlerin ifadelerinden, kendilerini bütün çalışmaları (etkinlikleri) yapma zorunluluğu içinde gördüklerinden sıkıntı yaşadıkları tespit edilmiştir.

*5-Programda Yer Alan Kazanımlarla İlgili Düşünceleriniz Nelerdir? Değerlendiriniz.*

Görüşülen öğretmenlerin öğretim programının kazanımlarına ilişkin düşünceleri Tablo 7'de verilmiştir.

**Tablo 7:** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin kazanımlarına ilişkin görüşleri

Kazanımlar	Sayı	%
Dersin kazanımlarını gerçekleştirmek mümkündür.	13	65
Dersin kazanımlarını gerçekleştirmek mümkün değildir.	7	35

Tablo 7'de görüleceği üzere tarih öğretmenlerinin % 65'i 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programı kazanımlarının iyi düşünülmüş ve konuların önemli yönlerini vurgulayıcı olduğunu düşündüklerini bildirirken, öğretmenlerin % 35'i bu kazanımların elde edilmesinin zor olduğunu ifade etmişlerdir. Kazanımların elde edilmesinin zor olduğunu düşünen öğretmenler öğrencilerin seviyesinin düşük olmasını ve kitaptaki etkinliklerle kazanımların örtüşmemesini olumsuzluğun sebebi olarak belirtmişlerdir.

Tarih öğretmenleri, 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin kazanımlarının gerçekleştirilmesine yönelik olarak bazı önerilerde de bulunmuşlardır. Bu öneriler, Tablo 8'de sıralanmıştır.

**Tablo 8:** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin kazanımları gerçekleştirmeye yönelik önerileri

Öneriler	Sayı	%
Derslerde materyal kullanımına ağırlık verilmelidir.	15	75
Etkinlikli ders işlemeye dikkat edilmelidir.	10	50
Derslerde dönem filmlerinden yararlanılmalıdır.	6	30
Derslerde Bilgisayar teknolojisinden yararlanılmalıdır.	4	20

Tarih öğretmenlerin % 65'i programın kazanımlarının iyi düşünülmüş ve önemli noktaları vurgulayıcı nitelikte olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Ö, "Öğrencilerin derslerden verim alabilmesi ve öğretim programındaki kazanımların hayata geçirilmesi mümkün. Ancak biz öğretmenlerin farklı etkinlikler konusunda eğitime ihtiyacımız var. Drama bilmeyen bir öğretmen sınıfta böyle bir etkinlik yapamaz. Araç-gereç kullanma konusunda da malzeme eksiklikleri engel." demektedir.

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin öğretim programının kazanımlarına ilişkin değerlendirmelerde, öğretmenlerin etkinlik hazırlamadaki eksikliklerinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

**6- Programda Belirtilen Ölçme-Değerlendirme Yöntemlerini Kullanıyor musunuz? Bu Yöntemlere Ekleme İstedikleriniz Var mı?**

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programında performansa dayalı değerlendirmeye dikkat çekilmektedir. Görüşülen tarih öğretmenleri, programda yer alan ölçme ve değerlendirme yollarını kullanmaya çalıştıklarını ve ağırlıklı olarak performansa dayalı ödevler verdiklerini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin derste kullandıklarını ifade ettikleri ölçme-değerlendirme yöntemleri Tablo 9'da sunulmuştur.

**Tablo 9:** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' Öğretim Programında yer alan ölçme-değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri

Ölçme-Değerlendirme	Sayı	%
Yazılı sınav tercih yapıyorum.	20	100
Sözlü sınav yapıyorum.	16	80
Test kullanıyorum.	15	75
Proje çalışmaları yaptırıyorum.	12	60
Performans ödevi veriyorum.	9	45
Sınıf dışı çalışmalar yaptırıyorum.	6	30

Ölçme-değerlendirme boyutunda öğretmenler, sistemi öne sürerek yazılı, test ve sözlü gibi geleneksel ölçme tekniklerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler, performansa dayalı değerlendirme yapmaya dikkat ettiklerini de vurgulamışlardır. Öğretmenlere göre sözlü tarih çalışmaları ve gazete-dergi haber taramaları gibi performans ödevleri bu ders kapsamında hem öğrencilerin hoşuna gidiyor hem de öğrenmelerini sağlıyor.

Konuya yönelik olarak Ö<sub>7</sub> görüşlerini şöyle özetlemiştir: "Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi öğretim programında belirtilen ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanıyorum. Performans ödevleri, bireysel ve grupta çalışma ödevlerinin oldukça yararlı olduğunu düşündüğüm değerlendirme türleridir. Ödevleri verirken bir alt yapı oluşturmaya özellikle dikkat ediyorum. Örneğin, sınıf içi bir çalışmada ABD'nin Wilson prensipleriyle I. Dünya savaşı, Atlantik bildirgesi ile de II. Dünya savaşına dâhil oluşunu karşılaştırarak, daha sonraki konularda aynı şekilde öğrencilerin yorumlama ve karşılaştırma yapmalarını bekliyorum. Bu şekilde hem öğrencileri doğru değerlendirdiğimi hem de onların tarih dersine ve yapılan etkinliklere daha ılımlı yaklaşımlarını sağladığımı düşünüyorum."

Ö<sub>18</sub> ise, "Kazanımların gerçekleşme durumunu kontrol edici bireysel ve toplu aktiviteler yaptırıyorum. Performans ödevlerini sık kullanıyorum.

Özellikle biyografi hazırlıyorum bu uygulama çocukların çok ilgisini çekiyor. Sözlü tarih çalışmaları da sevilen aktivitelerden.” diyerek performansa dayalı ödevlere dikkat çekmiştir.

Ö<sub>2</sub> ve Ö<sub>20</sub> yazılı sınavları genellikle kullandıklarını ve arada sırada da sözlük yaptıklarını söyleyerek, performans değerlendirmelerinden hiç söz etmemişlerdir.

**7- Programın Avantajları (Olumlu Yönleri, Beğendiğiniz Yönleri) Nelerdir?**

Görüşme yapılan tarih öğretmenlerinin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programının avantajlarına yönelik düşünceleri Tablo 10'da verilmiştir.

**Tablo 10:** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' Öğretim Programının avantajlarına (olumlu yönleri) yönelik düşünceleri

Avantajlar	Sayı	%
Konuyu çok yönlü ele alması	13	65
Farklı coğrafyalarda yaşanan olaylardan haberdar etmesi	7	35
Programın öğretime dönük yapıcı öneriler sunması	7	35
Ulusallık ve evrensellik perspektifini eş zamanlı olarak geliştirmesi	2	10
Siyasi tarihe saptanılmadan, kültürel, ekonomik ve sosyal konulara da yer vermesi	3	15

Tarih öğretmenlerinin % 65'i konuların çok perspektifli bir bakış açısıyla ele alınmasının programın olumlu yönlerinden biri olduğunu düşünmektedir.

**8- Programın Dezavantajları (Olumsuz Yönleri, Beğenmediğiniz Yönleri) Nelerdir?**

Tarih öğretmenlerinin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programının dezavantajlarına yönelik düşünceleri Tablo 11'de verilmiştir.

**Tablo 11:** Öğretmenlerin 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' Öğretim Programının dezavantajlarına (olumsuz yönleri) yönelik düşünceleri

Dezavantajlar	Sayı	%
Konuların aşırı yoğunluğu	18	90
Ders saati ile konu orantısının kurulmamış olması	18	90
Sosyal ve kültürel olayların yetersiz olması	17	85
Programda sunulan etkinlik önerilerinin açıklayıcı olmaması	16	80

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi öğretim programıyla ilgili bazı tarih öğretmenleri yoğunluktan söz etmektedirler. Öğretmenler konuların özellikle II. ve III. ünitelerde yoğunlaşmasının sıkıcılığa sebep olduğunu

vurgulamaktadır. Ayrıca yaşanan olumlu değişime rağmen kültürel ve sosyal meselelerin daha da artırılabilceğini ifade etmişlerdir. Örneğin Ö<sub>16</sub> konuya yönelik düşüncelerini "Dersin yararı ve önemi büyük ancak konuların yoğunluğu başarılı bir şekilde yürütülmesini engellemekte, üstelik kitaptaki her görsele, her etkinliğe ilişkin çalışmalar yapmak maalesef mümkün olmuyor." şeklindeki sözleriyle ifade etmiştir. Ö<sub>20</sub> ise özellikle II ve III. ünitelere dikkat çekerek konu yoğunluğuna dikkat çekmiştir.

### SONUÇ VE ÖNERİLER

Programlar, bir ekip çalışmasının ürünüdür. Bir programın başarısı, uygulama sırasında karşılaşılan eksikliklerin süreç içerisinde giderilmesi ve programın geliştirilmesi ile doğru orantılıdır. Bu eksikliklerin tespit edilmesinde tarih eğitimi araştırmacılarına bilgi sağlayacak; programı uygulayan ve programın öğrencilere, düzeye ve kendilerine uygunluğunu tespit eden kişiler tarih öğretmenleridir. Program amaç ve kazanımlarının hayata geçirilmesi noktasında tarih öğretmenlerinin görüş ve deneyimleri, programların geliştirilmesi ve iyileştirilmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışmada dersin daha etkili öğrenimini sağlamak, tarih öğretmenlerinin tecrübelerinden yararlanmak ve öğretim programının uygulanabilirliğini sorgulamak amacı ile tarih öğretmenleri ile 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programı üzerine görüşme yapılmış ve programının geliştirilmesine katkı sağlayacak bilgilere ulaşılmıştır.

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programı incelendiğinde, programın öğrenci merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine imkân sağlayan bir yaklaşımı hedeflediği görülür. Programdaki uygulamaya dönük açıklamalar, kazanımlar ile etkinlikler arasında nasıl bağ kurulacağına göstergesi durumundadır. Etkinliklerin uygulanmasında örneklemeler yapılmakta, kaynaklara nasıl ulaşılacağı konusunda rehberlik edilmektedir. Ayrıca 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi tarih konularını 2000'li yıllara kadar getirmesi ve küresel sorunlar başlığı altında küresel ısınma, çevre kirliliği, uluslar arası terör ve salgın hastalıklar gibi konulara yer verilmesi bakımından Avrupa'daki eşdeğerlerinden çok daha başarılı olduğu söylenebilir. Bütün bu yönleriyle eski tarih programlarından ayrılan 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programı konusunda, tarih öğretmenlerinin olumlu görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak öğretmenlere göre program ne kadar iyi olursa olsun, öğretmene düşün sorumluluk o kadar fazla olmaktadır. Bu dersin dünyayı tanıma ve öğrencilerin genel kültürünü geliştirmede faydalı olacağını düşünen öğretmenler, bilgiden ziyade becerilerin öğretimine vurgu yapmışlardır. Bu

ise tarih eğitimini milli kimlik inşasında bir araç olarak görmenin ötesinde başarılı birey olma, zamanı doğru anlamada yardımcı olacak geçmişin deneyimi olarak algıladıklarının göstergesidir. Tarih öğretmenlerinin becerilerin öğretimine, daha çok önem vermeleri 2006 yılında başlayan ezberci eğitim yerine anlamayı öne çıkaran, öğretmenin yanında öğrencinin de aktif olmasını gerektiren eğitimdeki paradigma değişimine olumlu baktığının bir ifadesidir.

Öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplardan, eğitim derecelerinin ve kıdem durumlarının, yorumlarında etkili olduğu görülmüştür. Kıdemli öğretmenlerin daha çok programdaki olumsuzluklara dikkat çektikleri, zamansızlık ve imkânsızlıkları dile getirdikleri görülürken; yüksek lisanslı olanların etkinlikli dersleri ön plana aldıkları, yenilikleri olumlu gördükleri ve uygulama konusunda çaba gösterdikleri dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin tarih dersi becerilerine ilişkin değerlendirmelerden, tarihi sadece kuru bilgi yığını olarak görmedikleri ve öğrencilerin beceri kazanımına katkı sağlayacak nitelikte bir ders yürütme anlayışı içine girdikleri tespit edilmiştir. Genellikle ders kitabı dışına çıkmayan tarih öğretmenin bakışının değişmeye başladığı söylenebilir. Tarih öğretmenlerinin ifadelerinden derslerde öğrencilere materyal hazırlattıkları ve bu materyalleri derslerde kullandıkları da elde edilen bulgular arasında anlamlıdır.

Türkiye’de 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi ile ilgili iki tez çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgular her iki tez çalışmasında elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Erseven (2011) tarafından yapılan çalışmada tarih öğretmenleri 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' ders kitabını öğrenci seviyesine uygun ve görselleri açısından da yeterli bulmuşlardır. Başak (2011) tarafından yapılan çalışmada da tarih öğretmenleri özellikle dersin yakın tarih konularını içermesini faydalı bulmuşlar ve 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersi öğretim programını olumlu değerlendirmişlerdir.

'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' öğretim programını, öğrencilerin dünyayı tanıması ve 1940'lardan sonraki tarihi gelişmelerden haberdar olabilmesi için bir fırsat olarak değerlendiren öğretmenler, dersin kendi gelişimleri açısından da yararlı olduğunu düşünmektedir.

Tarih öğretmenleri, 'Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi' dersinin 12. sınıfta verilmesinin üniversite sınav telaşı arasında kalması nedeniyle layıkıyla işlenememesinden dolayı yaşanan sıkıntılara dikkat çekmişlerdir. Bu da yükseköğretime geçiş ve üniversite sınav sisteminin özellikle lise son sınıflarda eğitimi olumsuz etkilediğinin açık göstergelerinden biridir.

Çalışmadan çıkan sonuçlar dikkate alınarak; fakültelerin Tarih Eğitimi birimlerinde, öğretmen adaylarının ortaöğretimde okutulan tarih derslerinin

program ve içeriklerini dikkate alarak yetiştirilmesi; hizmet içi eğitimlerle programlar, kitaplar ve yenilikler konusunda öğretmenlerin yetiştirilmesi ve desteklenmesi; öğretmenlere etkinliktir dersi işlemek için gerekli öğretim materyallerinin sağlanması; öğretim programındaki konu yoğunluğunun azaltılması; ders konu ve süre ilişkisinin uygulanabilirliğinin sağlanması önerilmektedir.

### KAYNAKLAR

- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Rec (2001). "15 No'lu 21. Yüzyıl Avrupa'sında Tarih Öğretimi Tavsiye Kararı".  
<https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=234237>.
- Alkan, N. (2009). Tarihin Çağlara Ayrılmasında "Üç"lü Sistem ve "Avrupa Merkezci" Tarih Kurgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2/9 Sonbahar.
- Aslan E. (2006). Neden Tarih Öğretiyoruz? *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 20. s. 163.
- Ata, B. (1996, Mayıs). A.B.D. Üniversiteleri ve Tarih Öğretimi. *Bolu Üçtepe*. 6/66.16.
- Başak M. (2011). *12. Sınıfta Okutulan Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersinin Kazanımlarının Gerçekleşme Seviyesine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.*
- Carr, E. H. (1994). *Tarih Nedir?* (Çev: M.G.Gürtürk). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Copeaux, E. (1998). *Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk İslam Sentezine. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.*
- Demircioğlu İ. H. (2001). Does the Teaching History in Turkey Need Reform? *International Journal of Historical Learning. Teaching and Research* 5(1) January.
- Demircioğlu İ. H. (2005). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar. Ankara: Anı Yayıncılık.*
- Dilek, D. (2002). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi. Ankara: PegemA Yayınları.*
- Dinç, E. (2009). Etkili Tarih Öğretimi, Gazi Üniversitesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Reşat Genç Özel Sayı II*. s. 1427-1451.
- Dinç E. (2010). Tarih Bilinci Açısından Tarih Öğretiminin Amaçları. *Tarih Nasıl Öğretilir Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri* (Ed: M. Safran). İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.
- Dunn, R. E. (2008). The Two World Histories. *Social Education* 72. September 2008. pp 257-263.
- Ersanlı B. (2003). *İktidar ve Tarih Türkiye'de Resmi Tarih Tezinin Oluşumu. İstanbul: İletişim Yayınları.*

- Erseven E. (2011). *12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Ders Kitabının Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Işığında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Hutton Shennan, (2010). The Challenge of Teaching World History. *The Source California History Social Science Project*. Winter. USA.
- Silier, O. (2003). Açılış Konuşması. *Tarih Eğitiminde Eleştirel Yaklaşımlar. Avrupalı-Türkiyeli Tarih Eğitimcileri Buluşması*. (Yay. Haz. O. Köymen). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2008). *Ortaöğretim Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2009). *Ortaöğretim Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi (Ders Kitabı)*. Ankara.
- Ozbaran, S. (1992). *Tarih ve Öğretimi*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ozbaran, S. (Ed.) (1994). *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumu*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Patton, M.Q. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. USA: Sage Publications.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş* (Çev. D. Bayrak, H.B. Arslan ve Z. Akyüz) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Safran, M. (2006). *Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Salter. J. (1989). The Politics of History Teaching. A Humanity Dehumanized. London.
- Stradling, R. (2003). *20. YY. Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Şengül, T. (2006). *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Siyasal Fikir Akımlarının Tarih Eğitimine Yansımaları(1908-1931)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. ÇOMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale.
- Şengül, T. (2007). Siyasal Düşünce Akımları ve Tarih Ders Programlarındaki Düşünsel Değişim (1908-1930). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 40 (1). s.63-67. Ankara.
- Şıvgın H. (2009- Yaz) Ulusal Tarih Eğitiminin Kimlik Gelişimindeki Önemi. *Gazi Akademik Bakış II* (4). 35-52 s. 39
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Tokdemir, M. A. (2011). Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Ders Kitabının İngiltere'de Dünya Tarihi Ders Kitapları ile Karşılaştırılması. *5. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi 13-16 Ekim 2011 Gazi Eğitim Fakültesi* Ankara.
- Tosh, J. (1997). *Tarihin Peşinde*. (Çev: O. Akınhan). İstanbul.
- Türk Tarih Kurumu (1975). *Türkiye'de Tarih Eğitimi. Felsefe Kurumu Seminerleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilgilerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

